

WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNE

Miesięcznik poświęcony przeglądowi spraw geograficznych w Polsce i za granicą.

(REVUE MENSUELLE DE GÉOGRAPHIE)

Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału
Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Redaktor:

Prof. liniw. Dr. Ludomir Sawicki, Kraków-Dębniki, Barska 41

Wychodzi z początkiem każdego miesiąca z wyjątkiem sierpnia i września.

Wydane z zasiłkiem Wydziału Nauki Ministerstwa W. R. i O. P.

Kraków, Październik 1923 r.

Od administracji.

Chcąc zabezpieczyć zarówno naszych pp. Abonentów, jak i siebie przed stratami, wynikającymi z ciągłej dewaluacji Mp, a równocześnie umożliwić abonowanie naszego pisma bez dopłat późniejszych, wprowadzamy niniejszem abonament i rachunki w cenach zasadniczych. Cena jednego zeszytu „Wiad. Geogr.” odtąd wynosić będzie — 30, abonament roczny zaś 280 jednostek zasadn. Chwilową ich wartość w Mp. otrzymuje się, mnożąc jedn. zasad. przez chwilowy mnożnik ogólnopolskiego Związku Księgarskiego, o którym informacje podać może każda księgarnia.

Dla przykładu dodajemy, że w tej chwili (wrzesień 1923) mnożnik ów wynosi 30.000; z tego wynika, że w tej chwili cena jednego numeru „Wiad. Geogr.” wynosi 9.000 Mp., abonament roczny zaś 84.000 Mp., przez których wpłatę zabezpieczy się Abonent przed jakąkolwiek dopłatą do końca roku. O ile wpłaty uiszczone będą w innym terminie, należy każdorazowo zastosować mnożnik, wówczas miarodajny. Konta zaś będą przez nas prowadzone tylko w jedn. zas.

I. Ruch geograficzny w świecie i w Polsce.

(Mouvement géographique dans le monde et chez nous).

I. Personalja (*Renseignements personnels*).

Odnaczenia i mianowania członków honorowych: Ak. U. Przyrodniczych w Filadelfji odznaczyła prezydenta franc. Tow. Geolog. prof. Alfreda Lacroix'a pamiątkowym złotym medalem Ferd. V. Hayden'a.

Narodowa Ak. U. Stanów Zjedn. Ameryki Północnej odznaczyła prof. dra Emanuela de Margerie złotym medalem „Mary—Clark—Thompson”.

Londyńskie Król. G. Tow. przyznało następujące odznaczenia: medal Founder'a — Rasmussen'owi, Knud'owi (za 25 letnie

studja w okolicach polarnych), medal Patron'a — Smith'owi Staniforth'owi (badania w dorzeczu Kikori), ponadto odznaczeni zostali: Stigand A. G. (mapa kraju Ngami, Murchison Grant), Glanvill Corney B. (prace z zakresu g. hist. Oceanu Wielkiego, Black Grant), Frazer A. i Odell N. E. (dla kontynuowania badań na Szpicbergen, Cuthbert Peeck Grant).

Amerykańskie Tow. G. nadało złoty medal Cullum dyrektorowi Tow. „School of Surveying E. A. Reeves'owi, kustoszowi oddziału map król. Tow. G. (angielsk.).

Shaw Napier, prof. meteorologii, odznaczony został przez holenderską Ak. U. medalem Buys-Ballot'a.

Partsch J., dr. prof. uniwersytetu lipskiego, odznaczony został przez Berlińskie Tow. G. złotym medalem Karola Rittera.

Ak. U. w Waszyngtonie mianowała zagranicznymi członkami honorowymi: dra Christensena C. F. A., dyrektora muzeum botanicznego w Kopenhadze, prof. Manouvrier'a i prof. Omori z uniwersytetu w Tokio.

Teleki hr. Paul, prof. g. gospod. akademji handlowej w Budapeszcie, mianowany został członkiem honorowym Berlińskiego Tow. G. (G. f. Erdk. zu Berlin).

Nagrody: Belgijska Królewska Ak. U. przyznała fundowany przez Pollera „prix triennal pour la géologie“ badaczom Sluys'owi i F. Delhaye'owi za prace w zach. Kongo.

Gordon W. T. prof., uzyskał od Król. Tow. w Edynburgu nagrodę im. Makdougall-Brisbane, za pracę: „Cambrian organic remains from a dredging in the Weddell Sea“.

Mianowania członków korespondentów: w charakterze członków-korespondentów powołało Berlińskie Tow. G. prof. J. G. Aguilera'a i prof. R. Aguilary'a Santillán'a, obydwóch z Meksyku.

Francuska Ak. U. powołała prof. dra de Margerie'a Emanuel'a, dyrektora krajowego Zakładu geol. w Alzacji i Lotaryngji, na członka-korespondenta oddziału geol.

Nominacje i habilitacje: Behrmann Walter, dr. nadzw. prof. uniwersytetu berlińskiego, powołany został jako prof. zwyczaj. na uniwersytet do Frankfurtu nad Menem.

Friederichsen Max, dr. prof. g. w Królewcu, przyjął przeniesienie do Wrocławia.

Krusch Paul, dr. tajny radca górniczy, dyrektor oddziału krajowego pruskiego Zakładu Geolog., mianowany został prezydentem wzmiankowanego Zakładu.

Palibin John, dr., dyrektor ogrodu botanicznego w Batum, mianowany został pomocniczym dyrektorem Muzeum ogrodu botanicznego w Petersburgu.

Weickmann Ludwik, dr., pryw. doc. meteorologii wszechnicy monachijskiej i główny obserwator krajowego bawarskiego Instytutu Meteorologicznego, powołany został na katedrę geofizyki do Lipska.

Ustąpienia: Simpson H. W., najstarszy sekretarz angielskiego król. Tow. G. w Londynie, przeszedł w stan spoczynku.

Zmarli: de Ballore Montessus, ur. w r. 1851, znany fran-

cuski badacz trzęsień ziemi, kierownik służby sejsmologicznej w Chile od r. 1902, zmarł w Santiago de Chile.

Barkov Erich dr., zmarł w 41 roku życia. Brał udział w ekspedycji na morze Weddell, jako meteorolog.

Behr-Heider Fritz dr., rodem z Kolonji, utonął w trakcie badań geolog. w Kolumbji, podczas przeprawy przez rzekę.

de Carle Sowerby Salter Mortyn, meteorolog, kierownik „British Rainfall Organisation“, współpracownik pisma „Meteorological Magazin“. Z ostatnich prac zasługuje na wzmiankę „The rainfall of the British Isles (1921)“.

Curtis Harper Alfred, ur. w r. 1863, współpracownik Państw. Ang. Biura Mineralogicznego. Zmarły pracował dłuższy czas w Japonji i Nowej Zelandji.

Harmer William Frederic, ur. w Norwich 1835 r., z zawodu geolog i paleometeorolog. Był wybitnym znawcą osadów dyluwjalnych Norfolk i północnego Suffolku. Posiadacz medalu Murchisona (ang. tow. geolog.), był członkiem honorowym belgijskiego Tow. geolog. Najznakomitsza praca z r. 1901 (Londyn) „Influence of winds upon climate during the pleistocene epoch“.

Ekholm Nils Gustav dr., ur. w Smedjebacken w r. 1848, współpracownik centralnego zakładu meteorologicznego w Sztokholmie, towarzysz Andrée'go w jego ekspedycji z r. 1896 na Szpicbergen. Pozostawił dużo cennych pism z zakresu meteorologii odnośnie co do tamt. stosunków.

Issel Arturo dr., prof. geol. i g. na uniwersytecie w Genui, ur. w r. 1842 tamże, zmarł w listopadzie 1922 r. Zmarły pozostawił znaczną ilość prac naukowych (przegląd dzieł, patrz Pet. Mit. 1923, z. 3/4).

v. Laube Gustav Karl, b. prof. geolog. i paleontologii na niemieckim uniwersytecie w Pradze, ur. w Cieplicach 1839, uczestnik drugiej niemieckiej ekspedycji polarnej — pozostawił znaczny dorobek naukowy. („Reise der „Hansa“ ins Nördl. Eismeer“ 1871; „Geolog. Beobachtungen auf der „Hansa“ und in Südgrönland“ 1873; „Geologie des böhmischen Erzgebirges“ 2 tomy 1887).

Lenfant Armand Eug., generał i badacz-podróżnik, ur. w r. 1865 w Melunie. Podróż rozpoczął w r. 1898 ustaleniem biegu rz. Senegal. W latach 1901/02 prowadził duże ekspedycje nad środkowy i dolny Niger. Lata 1906/13 spędził na badaniach w francuskiej zachodniej Afryce. Wyniki publikował w kilku pracach: Le Niger (1903), La grande route du Tchad (1905), La découverte des grandes sources du centre de l'Afrique (1909).

Meurer Julius, ur. w Lipsku w r. 1838, wybitny alpinista w latach 70 i 80-tych. Jeden z twórców niemiecko-austr. Związku Alpejskiego, autor cenionego przewodnika po Alpach Ortlerskich.

Ryder Karol Hartwig, dyrektor duńskiego Instytutu Meteorologicznego, ur. w r. 1858 w Kopenhadze.

Scheibe Robert dr., prof. Techniki berlińskiej (geolog), ur. w Gerø 1859 r., zmarł w Kolumbji, gdzie prowadził zdjęcie

geolog. terenu. („Geolog. Spaziergänge im Thüring. Wald“ 1902).

Schmidt Karol dr., prof. uniwersytetu w Bazylei, gdzie wykładał geol. i mineral., umarł w r. b. Zmarły (ur. w Aargau w r. 1862) był jednym z najwybitniejszych geologów szwajcarskich. Pozostawił znaczną spuściznę literacko-naukową (Geologie der Schweizer Alpen, Bazylea 1889; Geologie von Nordwest-Borneo und eine daselbst entstandene „neue Insel“, Lipsk 1904; Geologische Reiseskizzen und Universalhypothesen, Bazylea 1904; Bild u. Bau der Schweizer Alpen, Bazylea 1907, i t. d.).

R. v. Wieser Franz dr., b. prof. g. na uniwersytecie w Innsbrucku oraz kierownik krajowego Tyrolskiego Muzeum, ur. w Kufsteinie w r. 1848. Pozostawił pokaźną spuściznę w literaturze naukowej w zakresie g. historycznej, odnośnie do epoki odkryć i historii kartografii, prehistorji i ludoznawstwa.

II. Wykłady i odczyty (*Conférences*).

Kurs wakacyjny dla nauczycieli geografji w szk. średnich odbył się w Lublinie w czasie od 4 VII do 9 VIII pod kierownictwem prof. J. Smoleńskiego. Wzięło w nim udział 53 uczestników, wśród których większość reprezentowała zachodnie i wschodnie kresy Rzeczypospolitej. Kurs był w zasadzie dwustopniowy, ale prawie wszyscy uczestnicy starali się korzystać z wykładów i ćwiczeń, wchodzących w program obu stopni. Miarą intensywności pracy i postępów może być fakt, że 97% słuchaczy zgłosiło się do (nieobowiązujących) kollokwjów i zdało je z pomyślnym rezultatem.

W program kursu poza wykładami i ćwiczeniami wchodziły wycieczki: geologiczne, morfologiczne i antropogeograficzne, mianowicie 2-dniowa do Nałęczowa, Wąwolnicy, Kazimierza i Puław, prowadzona przez prof. J. Siomę oraz jednodniowe do Kraśnika i Chełma pod przewodnictwem dra W. Kubijowicza. Po zakończeniu kursu część uczestników odbyła z Drem Kubijowiczem kilkudniową wycieczkę w Czarnohorę.

Wakacyjne Kursa Uniwersyteckie 1923. Tego roku część geograficzna kursów nieco chromała: do Pucka nie przybył prof. Pawłowski, w Zakopanem zawiódł prof. Smoleński. Natomiast miała w Pucku p. dr. Danysz-Fleszarowa 2 godz. wykład: Z geografji i geologii Pomorza, i wycieczkę geograficzną do Chłapowa. Prof. Rouppert mówił o roślinności pomorskiej, a prof. Jakubski o faunie pomorskiej. Pozatem odbyły się liczne wycieczki geograficzne i przyrodniczne do przylądka Rozewskiego, na Hel, do jez. Żarnowieckiego, do Rzucewa, Gdyni, Sopot i Gdańska.

W Zakopanem mówił prof. Goetel „O zasadach geologii tektonicznej i powstaniu Tatr“ 8 godzin, prof. Stecki „Z ekologii roślin tatrzańskich“, Dr Pawłowski „O socjologii i historii roślin tatrzańskich“, a prof. Jakubski „O faunie ziem polskich z uwzględnieniem Tatr“. Prof. Nitsch zaś mówił o pochodzeniu nazw

miejscowych i osobowych na Podhalu. W związku z wykładami odbył się szereg wycieczek do dol. Kościeliskiej, na Świnnicę, do Morskiego Oka i t. d.

Wakacyjny Kurs Uniwersytecki w Sandomierzu (3 do 25 VIII). Na wydziale przyrodniczym wykłady i ćwiczenia prowadzili: pp. Jan Samsonowicz „O geologii ziemi Sandomierskiej“, dr Seweryn Dziubałtowski „Ćwiczenia z systematyki roślin ziemi Sandomierskiej“, dr Benedykt Fuliński „Z badań nad mikrofauną ziemi Sandomierskiej“. W związku z wykładami słuchacze brali udział w wycieczkach: geologicznej na górę Zbrzą Wielką pod Zawichostem, do Dwikóz, na Góry Pieprzowe, florystycznej na zbocza Gór Pieprzowych, do lasku pod Lenarciami, na łąkę nad Wisłą pod Sandomierzem, faunistycznej do łąch wiślanych pod Kamieniem Plebańskim i Koćmierzowem.

Na wydziale humanistycznym wykładali: pp. Dr Jan Ptaśnik „O obcych narodowościach w miastach polskich ze szczególnem uwzględnieniem województwa Sandomierskiego“, p. Kazimierz Moszyński „O zbieraniu materiałów do monografji ludoznawczej miejscowej“, dr Kazimierz Nitsch „O wskazówkach do badania języka ludowego i zbierania słownictwa“.

Słuchacze brali udział w wycieczce etnograficznej do Rzczyca pod Sandomierzem, gdzie przeprowadzono ćwiczenia nad kulturą materialną pod kierunkiem p. Kazimierza Moszyńskiego.

Na wydziale społecznym wykładali m. i. dr Franciszek Bujak: „O metodach opisów społeczno-gospodarczych według Le Play'a, szkoły de Tourville'a i innych“.

III. Towarzystwa i nowe czasopisma (*Sociétés savantes et revues nouvelles*).

Berlin. „Gesellschaft für Erdkunde“ założone w r. 1828, obchodziło 95 letnią rocznicę istnienia.

Amsterdam. 2 czerwca obchodziło „Kon. Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap“ 50 letnią rocznicę założenia. Do zarządu wybrano: S. R. Steinmetz, C. L. von Balen i W. J. P. Erkelens.

Londyn. Na odbytym 16 II br. walnem zebraniu „Geolog. Society“ wybrano do zarządu: prof. A. C. Seward, dr J. W. Evans, R. D. Oldham, dr H. H. Thomas, prof. W. W. Watts, W. C. Smith, J. A. Douglas, A. Geikie i R. S. Herries.

Paryż. „Ac. de sciences coloniales“ wybrała na przewodniczących (wspólnie z sekcją hist.) M. A. Pavie, M. Delafosse, M. R. Pinon.

Moskwa. Przy komisarjacie ludowym dla spraw narodowościowych istnieje od roku „Orjentalne Wszechrosyjskie Towarzystwo Naukowe“. Utrzymuje ono stosunki z Kaukazem, Turkiestanem oraz Aserbejdżanem, ma współpracowników w Afganistanie, Indjach, Mongolji, Japonji, Turcji i na Korei. Specjalne

sekcje obejmują programem swoim badania nad krajami Bliskiego Wschodu (Turcja, Kaukaz, turecka Armenja).

Madryt. „Real Sociedad G.“ zgłosiło akces do „Comité National de l'Union G. Internationale“.

Czasopismo Geograficzne, poświęcone sprawom nauczania geografji. Łódź — Warszawa 1923. Nakładem T. N. S. W. Redaktor: Juljusz Jurczyński.

Jest to organ zrzeszenia polskich nauczycieli geografji, związanego na zjeździe w Łodzi w czerwcu 1922 r. Treść pierwszego zeszytu podzielić można na trzy działy. Pierwszy, największy, jest poświęcony kwestjom nauczania geografji, drugi obejmuje rozprawki popularno-naukowe, trzeci to kronika, recenzje i bibliografja. Poza artykułem wstępnym, omawiającym przebieg zjazdu czerwcowego a w ramach jego program prac zrzeszenia umieszczono artykuł prof. Pawłowskiego „O metodykę nauczania geografji“ i A. Zierhoffera „Uwagi o wycieczkach Instytutu Geogr. U. J. Kazimierza we Lwowie“, podkreślające cele tych wycieczek: obserwacja i opis zjawisk, szukanie związku między niemi i stawianie problemu. W części drugiej mieści się opis wyprawy na szczyt Everest Fleszarowej i fejetonowe, do dziennika raczej nadające się „Wrażenia z wycieczki nauczycieli polskich do Jugosławiji“. Wzorowo prowadzony jest dział recenzyj, zbyt mało uporządkowana bibliografja.

Nauczyciel geografji odczuwał dotkliwie brak czasopisma, dającego mu wskazówki nauczania w szkole a zarazem podające mu wiadomości naukowe. W treści pierwszego zeszytu „Czasopisma“ znać pewne wahanie się, czy mieć ma ono tylko cel dydaktyczno-pedagogiczny na oku, czy też i uczyć będzie samego nauczyciela. Wobec braku innych czasopism w Polsce, spełniających to doniosłe zadanie, a ciężkich warunków pracy samoistnej nad sobą, zwłaszcza przy niedokładnem — często — naukowem przygotowaniu nauczyciela, byłoby pożądanem podjęcie przez „Czasopismo“ i tego drugiego zadania: wypełniania wiedzy nauczyciela i pobudzania go do samoistnych badań na obszarze przezeń zamieszkałym, na czem i ogólna wiedza geografji w Polsce zyska. Wtedy stanie się „Czasopismo“ niezbędnem i drogim dla każdego nauczyciela geografji w Polsce.

Dr. W. Kubijowicz.

Danziger Wirtschaft und Statistik, publikacja urzędu statyst. W. M. Gdańska (dyr. M. J. Funk). Ukazał się pierwszy zeszyt: „Wirtschaftspolitische Stellung und weltwirtschaftliche Bedeutung der Freien Stadt Danzig“, Gdańsk, Kafemann 1923, VI, 233 str., 6 map.

Deutsches Leben in Russland. Miesięcznik, poświęcony życiu kulturalnemu i gospodarczemu Niemców w Rosji. Wychodzi staraniem Centr. Komitetu Niemców w Rosji, Berlin, Bernard i Graefe 1923.

Geologisches Archiv, czasopismo poświęcone geol. Redaguje Kraus E. w Królewcu. Styczeń 1923. Miesięcznik pisany na maszynie i litografowany. Adres redakcji: Hintertagheim 21.

Wyniki badań „Towarzystwa Badaczy Przyrody“ przy uniwersytecie w Dorpacie, które ukazywały się do tej pory p. t. „Materialien zur Erforschung der Seen Livlands“ noszą od 2 II 1922 r. tytuł „Materialien zur Erforschung der Seen des Ostbaltischen Gebietes“.

Schriften des Instituts für Statistik der Minderheitsvölker. Wydawca Winkler. Pojawił się pierwszy zeszyt pism tego Instytutu (zorganizowanego przy wiedeńskim uniwersytecie) pióra W. Winklera: „Die Bedeutung der Statistik für den Schutz der nationalen Minderheiten“. Wiedeń i Lipsk, Deuticke 1923, 75 str.

IV. Zakłady naukowe i instytuty (*Instituts scientifiques*).

Alice Springs. Powstały w r. 1908 komitet dla zbudowania i urządzenia obserwatorium astronom. w centralnej Australji wystąpił w r. 1922 ekspedycję dla ustalenia miejsca budowy.

Bergen. Powstała w Bergen w r. 1891 stacja bjologiczna morska została przeniesiona na wyspę Herdla, z powodu rozwoju miasta i wzrostu ruchu przemysłowo-okrętowego. Położenie nowej stacji, wystawionej z dobrowolnych składek, zarówno pod względem malowniczości, jak i z punktu widzenia naukowego nie pozostawia nic do życzenia. Bogata fauna morska, rozwijająca się w głębokich fjordach i wąskich cieśninach, w ciągu dwóch godzin dostaje się do laboratorium. Stacja posiada organizację i wyposażenie zupełnie nowoczesne, ma do swej dyspozycji okręt (25 tonowy) z instrumentami, umożliwiającymi pracę do głębokości 1.500 m. Dyrekcja nosi się z zamiarem uruchomienia międzynarodowych kursów wakacyjnych. Prócz tego, rozporządza stacja na zimę 5-ma miejscami dla pracowników naukowych, na lato (o ile nie ma kursu) zaś 10-ma. Dodać należy, że w zimie morze nie zamarza mimo znacznej szerokości północnej. Wyjaśnień udziela prof. dr Brinkmann Aug. (dyrektor stacji) Muzeum, Bergen, Norwegia.

Cambridge-Massachusetts. Muzeum dla amerykańskiej archeologii i etnografji przy uniwersytecie Harvarda zostało wzbogacone w latach 1921/22 wspaniałymi darami dra A. Hamilton Rice'a i księcia von Loubat.

Wyniki ekspedycji dra W. C. Farabee'a ogłoszono p. t. „Indian Tribes of Eastern Peru“. Wyprawa arizońska pod kierownictwem S. J. Guernsey'a prowadziła dalej swe badania, dr C. F. Newcombe powtórnie udał się na wyspy Vancouver do Indian szczepu Kwakiutl.

Misjonarz J. Schwab, pracujący w południowym Kamerunie, nadesłał zbiory etnolog. W Andover'ze odkopano szkielet Indjanina z licznymi sprzętami.

Dr Barbour, prowadzący badania w półn. Kolumbji, posiada piękne zbiory naczyń Indjan szczepu Choco, mieszkających w tamtych okolicach a mało znanych. Stan posiadania muzeum powiększył się w ostatnich czasach: drogą darowizny pozyskano t. zw. zbiór Schneidra, obejmujący naczynia kamienne z doliny

Missisipi i okolicy Wielkich Jezior, a drogą kupna nabyto zbiory od Andersona A. W., odnoszące się do Eskimosów z nad rz. Coppermine i Kraju króla Wilhelma. Biblioteka muzeum wynosi około 17.000 tomów.

Królewiec. Założony w marcu 1916 r. Instytut miał za zadanie zbadanie życia gospodarczego wschodnich prowincyj, zapoznanie się z jego podstawami i warunkami rozwoju. Pierwsze prace Instytutu poświęcone były problemowi odbudowy częściowo przez wojnę zniszczonej prowincji — oraz zagadnieniom polityki gospodarczej powojennej. Dalsze prace Instytutu, zorganizowanego w trzy wydziały (polityka agrarna i rolnictwo, przemysł, handel i komunikacje) idą w kierunku śledzenia właściwości geogr.-gospod. obszarów, powstałych na mocy traktatu wersalskiego, przyczem główny nacisk spoczywa na poznaniu potrzeb ekonomicznych i wykryciu związków, wiążących badane obszary z bliższą i dalszą zagranicą.

Monachjum. Otwarto wystawę geolog.-mineralogiczną pod kierownictwem prof. dra v. Groth'a (tytuł oficjalny: „Minerallagerstättensammlung“). Wystawiono okazy ze wszystkich części świata, ze szczególnem uwzględnieniem Alp, łoży angielskich, północno-amerykańskich i grenlandzkich. Załączone mapy geolog. ilustrują miejsce pochodzenia każdego z okazów.

Ryga. Założone przez Tow. Przyrodników na wyspach Ozylja i Wojka stacje biologiczne uległy wskutek działań wojennych zniszczeniu. Założony przez to samo Tow. teren ochronny na wyspie Moritzholm (leżącej w Kurlandji na jeziorze Usmaiten, w r. 1910) został przez rząd łotewski w r. 1920 przejęty.

Szwecja. Szwedzka organizacja meteorologiczna dla celów gospodarki rolnej doprowadziła w 1922 r. do urządzenia służby prognozy pogody, której biuletyny są codziennie przez wszystkie szwedzkie urzędy telegraf. publikowane. W roku zeszłym uruchomiono nowych 6 stacyj meteorol.

Queensland. Na niezamieszkałej wysepce Willisa (leżącej około 500 km na wschód od Cairns poza rafą koralową) uruchomiono w listopadzie 1922 r. nową stację meteorolog., wyposażoną w radjotelegraf. Do głównych jej zadań należy uwiadamianie o nadchodzących cyklonach, które nawiedzając wybrzeża Queenslandu, powodowały znaczne szkody.

Wyspa Noworoczna (Neujahrs-Insel). Stacja meteorologiczna i magnetyczna na Wyspie Noworocznej (w pobliżu przylądka Hoorn), czynna od r. 1904, została zniesiona. Zbędność stacji oraz w związku z nią pozostającej latarni tłumaczy się zmniejszeniem ruchu okrętowego, które spowodowało przekopanie kanału Panamskiego.

V. Zjazdy (Congrès).

Genua. W r. 1924 odbędzie się tu IX kongres włoskich geografów.

Liverpool. Na wrzesień br. zapowiedziano zjazd wszystkich

sekcji Tow. Brytyjskiego. Sekcję g. reprezentują z wyboru dr Vaughan Cornish i dr. R. N. Rudmose Brown. Sekcję geolog. dr Gertrude Elles i dr A. R. Dwerryhouse.

Monachjum — gościło w czasie od 3—6 września niemieckich geologów. Zebranie poprzedziły i zakończyły wycieczki do Lasu Frankońskiego, w Smreczany, w obszar Jury Frankońskiej, w obszar lodowca Izary, do Lasu i Alp Bawarskich oraz w okolicę Ratzbony.

Radolfzell. 51 kongres geologów górnego Renu obradował głównie na temat Czarnego Lasu oraz obszarów jeziora Bodeńskiego i Jury. W omawiane obszary skierowano szereg wycieczek naukowych.

Tübingen. W czasie od 6 do 10 sierpnia br. miało miejsce XLVIII zebranie Niem. Tow. Antropologów, organizowane przez tut. Instytut Prehistoryczny (na Zamku). M. i. wygłoszono nast. referaty: Langhans: Die ethnographischen Grundlagen der Friedensverträge; R. R. Schmidta: Das nordische Haus in Alteuropa; Bräuhäuser: Das geolog. Landschaftsbild der Alb, oraz urządzono szereg wycieczek.

Zurych — *Zjazd geobotaników* (20 VII — 13 VIII 1923). Inicjatywa do organizacji Międzynarodowych wycieczek geografów roślin powstała w r. 1908, w czasie odbywającego się wtedy w Genewie międzynarodowego Kongresu Geografów, a dali ją członkom kongresu dwaj zasłużeni geografowie roślin z Zurychu prof. C. Schröter i dr E. Rübel, prowadząc kilkudniową wycieczkę po Alpach. W r. 1911 odbyła się 1-sza odrębna wycieczka międzynarodowa geografów roślin, pod przewodnictwem prof. Tansley'a z Cambridge, trwająca 6 tygodni, w czasie której uczestnicy zwiedzili dokładnie całą Anglię i Irlandję. W r. 1913 odbyła się druga taka wycieczka, trwająca 2 miesiące po Ameryce północnej, pod kierownictwem prof. Cowlesa i Clementsa. Wycieczka tegoroczna po Szwajcarii była zatem 3-cią w szeregu dotychczas zorganizowanych i odbyła się pod przewodnictwem kilkunastu szwajcarskich geobotaników, którym przewodniczył komitet, złożony z prof. C. Schrötera, prof. H. Brockmann-Jeroscha i prof. E. Rübla.

Zadaniem głównym wycieczki szwajcarskiej było zbliżenie do siebie rozbieżnych kierunków w najnowszej gałęzi geografii roślin, a m. t. zw. socjologii roślin. Zbliżenie to miało dokonać się zwłaszcza pomiędzy szkołą szwajcarsko-francuską (Zurych-Montpelier) a szkołą szwedzką z Upsali, które stosują dziś do badań socjologicznych zupełnie odmienne metody w terenie. Wspólne, krytyczne wypróbowanie tych 2 metod w pracy terenowej było głównym celem szwajcarskiej wycieczki. Na drugim planie stały inne aktualne zagadnienia współczesnej geobotaniki, a więc kwestja stałości górnej granicy lasu w Alpach, kwestja refugjów (ostoi) 3-rzędowej flory w Alpach, klimatu epoki lodowej, metodyki kartografii geobotanicznej i t. p.

Wycieczka zorganizowana była wzorowo. Powiodła się też pod każdym względem doskonale, chociaż długie dyskusje

i wspólne prace w terenie nie doprowadziły do widocznego ujednostajnienia metod w socjologii roślin. Spodziewamy się, że nastąpi to za 2 lata, t. j. w r. 1925, na 4-tej międzynarodowej wycieczce po Szwecji i Norwegji.

Zjazd geografów roślin miał charakter naprawdę międzynarodowy, gdyż wśród 14-tu narodowości, obecnych na nim, byli także Francuzi i Niemcy. Udział uczonych różnych narodowości był następujący: Szwajcarów 11, Niemców (z Rzeszy) 2, z Austrii 2, Szwedów 4, Finlandczyków 3, Francuzów 2, Amerykanów 2, Czechów 2, Anglików 4, Duńczyk 1, Norweg 1, Portugalczyk 1, Hiszpan 1, Holender 1, „Litwin“ 1 (Niemiec, nieumięjący słowa po litewsku, prof. uniw. z Kowna); Rosjanin (prof. B. Keller) i Argentyńczyk na zjazd nie przybyli. Polskę reprezentował prof. B. Hryniewiecki oraz podpisany. Nasz udział w wycieczce i w dyskusjach był pożądanym i pożytecznym z powodu naszej samodzielnej pracy na polu socjologii roślin, jaką rozpoczęliśmy w minionym roku w Tatrach. W sporze szwajcarsko-szwedzkim staliśmy po stronie Szwajcarów i Francuzów i byliśmy dla nich — jak sądzę — skutecznym i bardzo pożądanym „sprzymierzeńcem“.

Shlak naszej wycieczki był następujący: 20 lipca odbyliśmy narady w Zurychu, 21 studjowaliśmy zespoły leśne w lesie bukowym pod przełęczą Albis, 22 zwiedziliśmy doświadczalnie leśne w Adlisbergu, 23 odbyliśmy wycieczkę przez teren jezior 4-ech Kantonów i wyjechaliśmy na noc na szczyt Pilatusa, 24 badaliśmy florę wapienną tego masywu, 25 przez Zurych przyjechaliśmy do Thusis i badaliśmy florę w okolicy Via Mala, 26 dotarliśmy do Zerneu i zajmowaliśmy się kolonjami flory stepowej w okolicy tej miejscowości, na noc zaś pojechaliśmy do Ofenbergu, 27 zwiedzaliśmy szwajcarski Park Narodowy i wyszliśmy na szczyt Munt Buffalora, 28 wyjechaliśmy do St. Moritz, przeszliśmy przez las modrzewiowo-limbowy do Pontresiny i stąd wyjechaliśmy na noc do schroniska na przełęczy Bernina, 29 zwiedziliśmy sławną z bogactwa flory deltę Cambrena, 30 badaliśmy florę okoliczną skał gipsowych, 31 odbyliśmy śliczną turę lodowcową Diavolezza i przeszliśmy wzdłuż lodowca Morteratsch, 1 sierpnia obradowaliśmy nad wygłoszonymi referatami, wśród których był także referat podpisanego na temat metodyki kartografji socjologicznej, 2 przeszliśmy przez granicę włoską, badaliśmy florę w okol. Cavaglia, na noc dotarliśmy do Tirano, 3-go z Tirano do Lugano, 4-go badaliśmy florę dyluwjalną koło Lugano i wyszliśmy na Salvatore, 5-go podróz do Visp, 6-go badanie flory stepowej pod Stalden i podróz do Zermatt, 7-go Gornergrat, 8-go przez Martigny do klasztoru na św. Bernarda, 9 go zwiedzenie ogrodu Jardin du Valais, 10-go zwiedzenie ogrodu i laboratorium „La Linnaea“ i podróz do Montreux, 11-go podróz do Interlaken, 12-go Lauterbrunnen, studja nad florą u czoła lodowców, Kl. Scheidegg, 13-go Jungfrau. W. Szafer.

Trzeci Zjazd Geologów polskich. Trzeci z rzędu, doroczny zjazd Polsk. Tow. Geol. odbył się w Poznaniu, w d. od 10—15

września. Program zjazdu obejmował: posiedzenie w Poznaniu, oraz zwiedzenie kopalń, zakładów przemysłowych i charakterystycznych odkrywek. — Wycieczki urządzone do Ludwikowa, Wapna, Barcina, Inowrocławia i Kruszwicy. Po otwarciu Zjazdu przemówieniem przez prezesa prof. Szajnochę i powitaniu przybyłych przez prorektora prof. Lisowskiego i dziekana wydz. fil. prof. Grochmalickiego imieniem uniwersytetu poznańskiego, wygłosił odczyt prof. W. Friedberg. Przedstawił on zarys budowy geol. okolic, które miano zwiedzić podczas wycieczek. Po odczycie odbyła się dyskusja — następnie interpelacje i wnioski. Uchwalono wydawanie dwumiesięcznika w języku francuskim, aby przedstawiać w nim zagranicy postępy prac geologicznych na ziemiach polskich.

Podczas wycieczek oglądnięto: w Ludwikowie moreny, ility poznańskie i margle, w Wapnie sole kamienne i potasowe wieku permiego, pierwsze tworzące bogate złoża, drugie występujące w małych wkładkach nie nadających się do odbudowy. W Barcinie i okolicy potężne kamieniołomy w wapieniu jurajskim, będącym zdaje się przedłużeniem jury Świętokrzyskiej. Inowrocław dał sposobność do oglądnięcia zapadlisk, powstałych jako skutek wyługowywania soli przez wody. Kopalnie soli zostały tam bowiem zalane podziemnymi wodami i dzisiaj sól ługuje się w warzelniach. Poznano również olbrzymią fabrykę sody amoniakalnej i kaustycznej, leżącą w Mątwach pod Inowrocławiem. W końcu zwiedzono Kruszwicę i Gopło, piękny przykład jeziora rynienkowego.

W r. 1924 odbędzie się Zjazd we Lwowie, z wycieczkami na Podole i Wołyń.

Dr. Ż.

VI. Ekspedycje (*Expéditions*).

Wyprawa prof. Sawickiego do Sjamu. W ostatnich dniach lipca wrócił z blisko półrocznej podróży do Sjamu prof. U. J. Ludomir Sawicki. Przybywszy na pokładzie duńskiego okrętu motorowego „Jutlandja“ w połowie kwietnia do Bangkoku, spędził prof. Sawicki dwa tygodnie w stolicy państwa „białych słoń“, zapoznając się z materiałami naukowymi, nagromadzonymi w różnych instytucjach i urzędach Bangkoku. Poczem udał się w dłuższą podróż zrazu w nizinę Menamu (Nakorn Nayok), potem na wyznę wschodnią w okolice Koratu, dalej w góry północne (obszary Pré i Czieng Maj), wreszcie ku południowi na półwysep malajski (w okolice Ratburi, Peczaburi, Bandon, Nakorn Sritamarat i Singora). W drodze tamtędy i z powrotem poczynił prof. Sawicki na morzu liczne obserwacje aktywnometryczne, oraz zwiedził Cejlon, Penang, Sumatrę i Singapore.

Ekspedycja w głąb Mongolji, zorganizowana przez Roy'a Chapman'a Andrews'a i pod jego pozostającą kierownictwem (finansowana przez Ameryk. Muz. Przyrodn. w N. Yorku i czasopismo „Asia“), dokonała w okresie 5-cio miesięcznym bardzo cennych odkryć natury głównie geolog. i paleontolog. Znalaziono

pokłady od prekambryjskich do trzeciorzędowych — z tych specjalnie te ostatnie i kredowe dostarczyły obfitych zbiorów — między innymi szczątki „Baluchitherium“.

Wyniki tegorocznej ekspedycji na M. Everest. Kontynuowane tego roku wysiłki celem osiągnięcia niedostępnego szczytu spełżyły na niczym wskutek mrozów, które bardzo dały się we znaki wyprawie. Przedsiębrano 3 próby osiągnięcia szczytu rozmaitemi drogami, każda napróżno — przyczem w czasie ostatniego podsuwania się pod kierownictwem Mallory'a stracono 7 tragarzy w czasie burzy śnieżnej. W r. b. osiągnięto wysokość 8.168 m i 8.321 m przy zastosowaniu aparatów z tlenem. Stwierdzono, że zdobycie szczytu drogą na Rongbuk, jest niemal kluczowe.

Ekspedycja naukowa w Afryce Francuskiej. Bruneau de Laborie przedsięwziął w latach 1920 i 1922 wielką podróż naukową przez całą Afrykę zachodnią. Ruta: wymarsz z Kotonu (Dahoma) do jeziora Cad, następnie w górę rz. Szari do fortu Archambault, stamtąd do granicy egipskiego Sudanu (Abeszy) z powrotem przez Wadaj po północnego i zach. wybrzeża Cad, wreszcie z miejsc. Sinder przez góry Ahaggar Insalah, El Golea do Algieru.

Ekspedycja naukowa duńska bawi w Saharze od listopada 1922 r. pod kierownictwem Olufsena. Wyprawa ruszyła z Tunisu i dotarła 1 I 1923 do In-Salah, centrum oazy Tidikelt. Tu podzieliła się na trzy części: Olufsen udał się do Tamanrasset, leżącego na półd. zach. podnóżu wyżyny Ahaggar, dwóch przyrodników członków eksp. prowadzi badania w Tadmaih, dwaj zaś antropogeografowie przemaszerowali z półn. na półd. wyżynę Hoggaru. 19 II 1923 nastąpiło spotkanie w Tamanrasset. Podróż powrotna: przez Tauriet, dolinę Saoura, Colomb-Béchar do Oranu.

VII. Wiadomości drobne (*Informations courantes.*)

Trzęsienie ziemi w Japonji. W nocy z dnia 1 na 2 września nawiedziła Japonję straszna katastrofa trzęsienia ziemi, która przedstawia równocześnie niezmiernie interesujące zagadnienie naukowe. Na razie z dzienników wyciągnąć można następujące, nie całkiem pewne wiadomości. Epicentrum trzęsienia znajdowało się około 230 km na S od Tokio na pełnym morzu. Wyraźnemu trzęsieniu uległa połd. część rowu Japońskiego, a więc najbogatsza i najludniejsza część Japonji. Obszar jego szacują na 60.000 km², zamieszkały przez 9 milj. ludzi. Trzęsienie trwało od 1—6 września, tracąc stale na intensywności. W dwóch pierwszych dniach zarejestrowano 356 wstrząsów, 3 IX — 286, 4 IX — 173, 5 IX — 146, a 6 IX tylko 63. Najgroźniejszy był wstrząs dnia pierwszego, trwający 6 minut.

W związku z trzęsieniem ziemi stoi wybuch wulkanów: koło samego Tokio ukazało się 15 nowych kraterów, uważany za wygasły Fudzijama zmienił swe kształty. Wyspa Oszima koło Tokio zniknęła zrazu z powierzchni, poczem na nowo wynurzyła się, zmieniając swe kształty. Morze zalało obszary koło Jokohamy.

Urzędowa statystyka podaje cyfrę zabitych w Tokio na 84.000, 71% domów zniszczonych, a 67% ludzi bez dachu. W Jokohamie wynosi liczba zabitych 23.000, a rannych 40.000. Ogółem w całej Japonji zginęło 600.000 do 700.000 ludzi. Katastrofa ta żywiołowa sprowadziła na Japonję ciężki

kryzys gospodarczy i wywrze bezsprzecznie znaczny wpływ na ukształtowanie się sił politycznych na Pacyfiku

Stosunek trzęsień ziemi, o których dzienniki prawie równocześnie donoszą z Kalkuty, Perji Cypru, Malty, Sycylii i Turkestanu w Starym, a z Kalifornii w Nowym Świecie, do japońskiego jest prawdopodobnie ścisły.

Grota lodowa w Tatrach. W jesieni 1922 bracia Zwolińscy odnaleźli dostęp do grotty lodowej, odkrytej przez J. Gw. Pawlikowskiego w r. 1885, w górnych piętrach wąwozu „Kraków“ doi. Kościeliskiej, ale odąd niedostępnej. Idąc za ich wskazówkami, zwiedził podpisany tą grotę w sierpniu 1923 i znalazł ją wypełnioną ruchomym lodowcem, 67 m długim, 6 m szerokim i 13 m grubym, tworzącym aż 4 lodospady i liczne szczeliny. Te same zjawiska powtarzają się na mniejszą skalę w grocie lodowej, którą prof. Kowalski odkrył w dolinie Spis Michałowej w Tatrach Wysokich. Obie grotty wznoszą się w głąb i są silnie przewiewne, czem się zasadniczo różnią od normalnego typu grot lodowych.

Dr. A. Gadomski.

Międzynarodowa mapa świata. Na gruncie międzynarodowego porozumienia przychodzi do skutku dzieło wielkiej doniosłości naukowej i kulturalnej. Stanie się niem wkrótce „Mapa świata“, wykonana zbiorowemi siłami państw całego świata na podstawie zasad kartografii, uzgodnionych i przyjętych przez konferencję międzynarodową w Paryżu w 1913 r. Sprawa ta omawiana była od dłuższych lat, w roku zaś 1921, po porozumieniu się rządów angielskiego i francuskiego, powołano do życia biuro centralne przy naczelnym urzędzie urządków w Southampton. Rząd angielski zwraca się obecnie do rządu polskiego z propozycją przystąpienia do tej pracy na terenie Rzpltej.

Turystyka w Atlasie. Pod protektoratem marokańskiej sekcji franc. Tow. Alpejskiego zorganizowano wycieczkę w najwyższą część Atlasu, która postawiła sobie za cel zdobycie szczytów: Dżebel Iłni, oznaczony w r. 1922 na 4.110 m, i Wen Krim, szacowany na 4.420 m. Wycieczka składała się z 22 osób, w tem 5 pań. Ruszono 3 kwietnia pod kierunkiem markiza de Segonzac z Merrakesz, posuwając się w głąb gór dolinami rzek Reraia i Asni. Ciężkie jednak warunki śnieżne i opadowe nie pozwoliły na wykonanie planu. Najwyższe wzniesienie osiągnięte 3.597 m.

Wahania lodowców alpejskich. Niezwykłe upały, trwające w pld. Francji od kilku tygodni, zagrażają nie tylko żniwom i urodzajom, ale oto znac ich skutki na wielkich lodowcach alpejskich, które gwałtownie topniejąc skurczyły się niejednokrotnie o kilkanaście metrów. Wskutek tego zakłady, używające jako siły popędowej wody, doznały uszkodzeń i zakłóceń w ruchu, tem więcej, że wezbrane potoki prowadzą mnóstwo materiału erodowanego, niszczącego urządzenia techniczne. Jednym z dalszych przykrych następstw ciągłych upałów są lawiny.

Cmentarzysko normańskie zostało odkopane przez duńską wyprawę archeologiczną w połudn. Grenlandji w Igait w pobliżu Frederiksdal. — Sądząc po ubraniach wełnianych, znalezionych w grobach, wiek grobów należałoby odnieść do stulecia XIV i XV, wbrew dotychczasowemu mniemaniu, że z początkiem w. XV ustala łączność pomiędzy Normanami a Europą. Kościce wskazują na silną degenerację rasy. Rzeczą nader charakterystyczną jest fakt, że jakkolwiek umarli leżeli w stałe dziś zamarzniętych warstwach, to przecież ubrania ich pokryte są siecią delikatnych korzonków roślinnych.

Hunusse. Mało znanym i do tej pory naukowo nie badanym jest fakt istnienia w zach. Niemczech, w Eiflu, ludności o zewnętrznym typie mongolskim. W okolicy miejsc Niederbettingen znajduje się kilka siół, których ludność przyzywaną jest „Hunusse“. — Okoliczna ludność, trzymając się od nich zdala, wyraża przekonanie, że ma się do czynienia z resztkami Hunnów, osiadłych tu po wędrowce ludów.

Sieć kabli podmorskich na ziemi. Długość kabli, znajdujących się dzisiaj w użyciu, wynosi ca 600.000 km. W roku 1860 było w użyciu zaledwie 2.400 km, 40 lat później w r. 1900 — 32.000 km, która to liczba przed wojną światową w r. 1913 doszła do 519.300 km dług. Z nowszych połączeń, budowanych w czasie wojny lub po jej zakończeniu, wyszczególnić należy:

rok 1915/17	przestrzeń	Peterhead—Archangelsk	3.600 km
" 1917	"	Fayal—Halifax	3.900 "
" 1919	"	Ascension—Rio	3.900 "
" 1920	"	Aden—Bombay	3.400 "
" 1921	"	Madras—Singapore	3.200 "
" 1920/22	"	Miami—Barbados	3.000 "

Na poszczególne państwa w % całej długości kablu wypada:

Wielka Brytania	46.2 %
Stany Zjedn. Płn. Amer.	23.9 %
Francja	11.0 %
Japonia	} po 2.5 %
Holandja	
Hiszpanja	

Reszta % przypada na drobniejsze państwa, z czego Niemcy mają 0.6%.

Utworzenie nowej samodzielnej kolonii francuskiej. Rozporządzeniem prezydenta Rzeczypospolitej Francuskiej z dn. 13 października 1922 utworzoną została odrębna kolonia Nigru, z obszarów nad Nigrem leżących a wchodzących do tej pory w skład general-gubernatorstwa Franc. Zach. Afryki. Świeżo powstała kolonia administrowana będzie przez gubernatora (z siedzibą w miejsc. Sinder), podlegającego general-gubernatorstwu Franc. Zach. Afryki.

Belgijski Kongo. W obszarach Ruanda i Urundi (dawniej niemieckich), na zasadzie Traktatu Wersalskiego przyłączonych do Konga belgijskiego, przeprowadzono spis ludności d. 31 XII 1921. (Wyniki spisu: 236 białych, 22 mulatów, 222 Azjatów i 121 Arabów — ludność miejscową szacują na okrągu 3 miljonów).

Algier. Ludność Algieru wynosi według spisu z r. 1921 — 829.828 Europejczyków i 4,976.262 tubylców. Siedziba administracji pldniowo-alg. obszaru Tuggurt przeniesioną została z Biskry do Tuggurt, połączonego niedawno z Biskrą koleją żel.

Dakar. Zarząd Francuskiej Afryki Zach. przystępuje do zdjęć aerofotogrametrycznych terenu w celu sporządzenia map. Pierwsze próby zostaną podjęte na obszarze Thies—Kayes wzdłuż linii kolejowej oraz wzdłuż rzeki Faleme.

Fabrykacja map wojsk. w Anglii a w Niemczech w czasie wojny. Według raportu pułk. K. Close, dyrektora Ordnance Survey, składał się personal rzeczonoego zakładu w r. 1914 z pięciu osób — wynosił zaś z końcem wojny 250 ofic. i 4.000 żołnierzy. Pokrycie zapotrzebowania armji (maximum 20.000 map dziennie) możliwe było przy wyęzającej pracy całego personalu. Ogólna produkcja wynosi 32 miliony z górą map dla celów wojsk.

Niem. Zakład kartogr. wyprodukował w czasie wojny 275,620.465 arkuszy map, zużywając do tego celu 2,884.709 kg papieru. Natomiast oddziały połowe wybiły niemal dwa razy tyle map. Ogólna więc produkcja wynosi około 825 milj. map.

Francuska komunikacja lotnicza ze Sudanem. Udały dnia 3 maja, mimo mgły i niepewnej pogody, lot wzdłuż zach. wybrzeża Afryki z Casablancą do Dakaru (2.800 km) stanowi pierwszy krok na drodze do zaprowadzenia regularnej komunikacji lotniczej pomiędzy Francją a jej kolonią nad Senegalem. Już dzisiaj istnieją połączenia w Maroku i Algierze pomiędzy miastami Casablancą, Fes i Oran. Na linii Casablancą—Rabat—Tuluza odbywają się codziennie loty. Przedłużenie tej drogi na Agadir, Przylądek Jubi, port Etienne i St. Louis do Dakaru jest już, zdaje się, tylko kwestją czasu wobec pomyślnych próby.

Paryż. Ac. de Sciences Coloniales żąda natychmiastowej budowy kolei transafrykańskiej przez Saharę na przestrzeni Colomb—Bechar—Tosaye t. zn. idzie o połączenie Algieru z zachodnio-afrykańskimi posiadłościami francuskimi, celem ściślejszego zespolenia kolonii.

Komunikacja samochodami przez pustynię Syrii zaczyna przybierać coraz realniejsze kształty. Nairn D., były oficer nowozelandzki, zaprowadził i uruchomił regularne połączenie automobilowe pomiędzy Bagdadem a brzegami m. Śródziemnego, a zatem przez pustynię syryjską. Ruta podróżna

biegnie z Bejrutu przez Damazek do Dumair'u, stamtąd przez Ramadje do Bagdadu i odwrotnie. Cała droga wynosi 970 km, z czego 670 km przebywa się pustynią. Na wypadek nieszczęścia, zaopatrzony jest każdy wóz w radjo-telegraf. Z końcem maja odbyto 6-tą podróż.

Przegląd czasopism:

Geographischer Anzeiger, wydaje prof. dr. H. Haack z komitetem red., Gotha 1923, z. 6/7.

Treść: v. Drygalski E., Die Entstehung der Kontinente u. Ozeane; Wegemann G., Die Jordanuskarte von Schleswig-Holstein; Muris O., Wo stehen wir? Halbfass W., Zum hundertjährigen Jubiläum der Dampfschiffahrt auf den Alpenseen; Egerer A., Einheitlichkeit in den amtlichen deutschen Kartenwerken; Solch Joh., Das geographische Institut mit dem Seminar für Alpengeographie an der Universität Innsbruck.

Geographische Zeitschrift, 1923, 6, 7.

Treść: Greim G., Siegmund Günther; Solch Joh., Gross-Rumäniens politisch-geographische Stellung; Rüger L., Die Erdölgebiete der Erde und die Erdölversorgung; Gerbing W., Das neue Russland; Karsten G., Die Pflanzenwelt Neu-Seelands; Uhlig C., Kolonialkunde.

Miesięcznik Statystyczny, t. VI, z. 4, 1923, Warszawa.

Treść: Rasiński Faustyn, Statystyka pracowników państwowych w Polsce i zagranicą. Poza tem notatki i artykuły oraz sprawozdania z rolnictwa, odnośnie do stanu gospodarczego Anglii, Francji, Niemiec, Polski i Stanów Zjednoczonych, z zakresu skarbowości, kredytu, banków, handlu zagranicznego, kolei państwowych, spółdzielni, szkolnictwa, ruchu naturalnego ludności, zdrowotności, emigracji i repatriacji.

Petermanns Mitteilungen, 1923, z. 3/4, 5/6.

Treść: Adlerkreuz B., Die Anwendung des zentesimalen Gradnetzes auf den schwedischen Karten; Beate W., Die Ursachen der heutigen Waldverbreitung zwischen Elbe und Saale; Eckardt W. R., Klimatologische Sonderfragen; Franke W., Die Volkszahl der deutschen Städte Ende des 18 und Anfang des 19 Jahrhunderts; Haack H., Eine Millionenkarte v. Spanisch-Amerika; Halbfass W., Die physikalischen und chemischen Eigenschaften des Kaspischen Sees; Heritsch Fr., Morphologie des Alpen-Ostrandes in der Grazer-Bucht; Hilber V. u. Ficker H., Die Ursachen der diluvialen Aufschotterung und Erosion; Koehne W., Abweichende Ergebnisse von Grundwasserforschung in Deutschland; Leyden Fr., Gent. Eine städtegeographische Einzeldarstellung; Oberhammer E., Die Kriegsaufnahme von Albanien; Weber H., Die Erdfälle des Plateaus von Gossel; Schmidt W., Die Scherms an der Rotmeerküste von Hedschas; Spalt G., Ausmessung der Flussläufe des Amazonas-Systems; Wittschel Leo, Die Ostpreussen-Ausstellung in Königsberg in Pr. in ihrer grundsätzlichen Bedeutung.

Przyroda i Technika, Lwów 1923, z. VI.

Treść: Stenz E., Obserwatorjum narodowe; Pazdro T. Z., O trzęsieniach ziemi; Kuntze R., Fauna śląska; Rożański B., Technika oczyszczania wód ściekowych miast; Dybowski B., Bajkał i jego znaczenie dla wiedzy przyrodniczej; Grochmalicki J., Benedykt Dybowski.

Statystyka Pracy, rocznik II, z. 4, 1923. Warszawa, Główny Urząd Statystyczny.

Treść: Materiały o wydajności pracy robotników w przemyśle polskim. Tygodniowy wskaźnik kosztów utrzymania w Niemczech. Sprawozdania o rynku pracy, tablice, ilustrujące ceny hurtowne i detaliczne, drożyznę i t. p., składają się na całość zeszytu.

Wiadomości Meteorologiczne, z. 6, Warszawa 1923.

Treść: Stenz E, Mikołaj Kopernik jako meteorolog; O przebiegu pogody w miesiącu maju 1923 r.; Tablice temperatur średnich i skrajnych w Polsce w m. maju 1923 r.; Wysokości opadów i liczby dni z opadem w m. maju 1923 r.; Kronika, Korespondencja oraz Mapka opadów za m. maj 1923 r.

Literatura obca (*Littérature étrangère*).Klimatologia. (*Climatologie*).

Alt Eug., Das Klima von Sachsen dargestellt durch Karten, Kurven u. Tabellen nebst erläuterndem Texte, Drezno, Saksoński instytut meteorologiczny 1923, 9 str. pisma maszyn., 21 map i 3 tabele, 16×32 cm.

Behler Alb., Die unperiodischen Temperaturschwankungen von längerer Dauer an der Westseite Europas und der Ostseite Nord-Amerikas im Zusammenhang mit der Luftdruckverteilung, Hamburg, Hammerich u. Lesser 1922, 2 tablice.

Hartmann W., Schichtgrenzen u. Wolkenbildung in der freien Atmosphäre, Karlsruhe, Braun 1922, 4°.

Schmauss Aug., Das Problem der Wettervorhersage, Hamburg, Grand 1923, 80 str., 8°.

Wegner Rudolf, Klimaprovinzen von Deutschland, G. Z., z. 2, str. 128—130.

Biogeografja. (*Biogéographie*).

Eckardt W. R., Die Beziehungen der afrikanischen Tierwelt zur südasiatischen Naturw., Wochenschr., Bd. 21, H. 51.

Herzog Th., Die Pflanzenwelt der bolivischen Anden und ihres östlichen Vorlandes, Lipsk, Engelmann 1923, VIII + 259 str., 3 mapy, 25 ryc., 8°.

Knoche Walter dr., Über die nördliche Waldgrenze in Chile, Z. Ges. Erdk. 1923, z. 1—2, str. 41—45.

Schroeter K., Das Pflanzenleben der Alpen (2 nowo opracowane i powiększone wydanie), Zürich, Raustein 1923, VII + 336 str. z ilustr., 8°.

Wiedemann E., Zuwachsrückgang und Wuchsstockungen der Fichte in den mittleren und unteren Höhenlagen der sächsischen Staatsforsten, Tharandt, Laua 1923, 180 str.

Z powodu braku miejsca, literatura obca, odnosząca się do Antropogeografji, Geografji ekonomicznej, Geografji politycznej, Historji geografji, Metodologii geograficznej, Geografji regionalnej, Europy, Azji, Afryki, Ameryki, Australji i Mór, podana będzie w numerze następnym.

Nakładem Księgarni Geograficznej „ORBIS“, Kraków-Dębniki, Barska 41. Odbito w Drukarni Polskiej Franciszka Zemanka w Krakowie, Retoryka 10.